HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

15 martie 2012*

„Protecția consumatorilor — Contract de credit de consum — Menționarea eronată a dobânzii anuale efective — Efectele practicilor comerciale neloiale și ale clauzelor abuzive asupra validității globale a contractului”

În cauza C-453/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Okresný súd Prešov (Slovacia), prin decizia din 31 august 2010, primită de Curte la 16 septembrie 2010, în procedura

Jana Pereničová,

Vladislav Perenič

împotriva

SOS financ spol. s r. o.,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Safjan (raportor), A. Borg Barthet, E. Levits și J.-J. Kasel, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,

grefier: doamna K. Sztranc-Sławiczek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 septembrie 2011,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Pereničová și domnul Perenič, de I. Šafranko și de A. Motyka, advokáti;

— pentru guvernul slovac, de B. Ricziová, în calitate de agent;

— pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Kemper, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de F. Díez Moreno, în calitate de agent;

— pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer, în calitate de agent;

* Limba de procedură: slovaca.

— pentru Comisia Europeană, de G. Rozet, A. Tokár și M. Owsiany-Hornung, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 29 noiembrie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273) și a dispozițiilor Directivei 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”) (JO L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260), precum și a efectelor pe care aplicarea Directivei 2005/29 le-ar putea avea în ceea ce privește Directiva 93/13.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Pereničová și domnul Perenič, pe de o parte, și SOS financ spol. s r. o. (denumită în continuare „SOS”), instituție nebancară care acordă credite de consum, pe de altă parte, cu privire la un contract de credit încheiat între persoanele interesate și această societate.

Cadrul juridic

Reglementarea Uniunii

Directiva 93/13

3 Al șaptelea, al șaisprezecelea, al douăzecilea, precum și al douăzeci și unulea considerent ale Directivei 93/13 prevăd următoarele:

„întrucât vânzătorii de bunuri și furnizorii de servicii vor fi astfel sprijiniți în sarcina lor de a vinde bunuri și de a furniza servicii, atât în statul lor, cât și pe tot cuprinsul pieței interne; întrucât se va stimula astfel concurența, ceea ce va contribui la creșterea posibilității de alegere a cetățenilor Comunității, în calitatea lor de consumatori;

[…]

întrucât, […] la aprecierea bunei-credințe, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză și dacă bunurile sau serviciile au fost vândute sau furnizate la cererea expresă a consumatorului; întrucât condiția de bună-credință poate fi îndeplinită de vânzător sau furnizor atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama;

[…]

întrucât contractele ar trebui redactate într-un limbaj clar și inteligibil, iar consumatorului ar trebui să i se ofere posibilitatea de a analiza toate clauzele […];

întrucât statele membre ar trebui să se asigure că nu se includ clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către un vânzător sau furnizor și că, în cazul în care, cu toate acestea, se includ astfel de clauze, acestea nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să creeze obligații pentru părți prin acele clauze, în cazul în care poate continua să existe fără dispozițiile abuzive."

4 Conform articolului 3 din Directiva 93/13:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

[…]

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive."

5 Articolul 4 din această directivă prevede:

„(1) […] [C]aracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil."

6 Articolul 5 din directiva menționată prevede:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. În cazul în care există îndoieli cu privire la sensul unei clauze, prevalează interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator. […]"

7 Conform articolului 6 din aceeași directivă:

„(1) Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.

[…]"

8 Articolul 8 din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție."

9 Anexa la Directiva 93/13 enumeră clauzele menționate la articolul 3 alineatul (3) al acesteia din urmă:

„1. Clauzele care au ca obiect sau ca efect:

[…]

i) angajarea irevocabilă a consumatorului prin clauze cu care acesta nu a putut să se familiarizeze înainte de încheierea contractului;

[…]”

Directiva 2005/29

10 Articolul 2 din Directiva 2005/29 are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive:

[…]

(c) «produs» înseamnă orice bunuri sau servicii, inclusiv bunuri imobile, drepturi și obligații;

(d) «practici ale întreprinderilor față de consumatori» (denumite în continuare «practici comerciale») înseamnă orice acțiune, omisiune, comportament, demers sau comunicare comercială, inclusiv publicitatea și comercializarea, efectuată de un comerciant, în directă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs către consumatori;

(e) «a denatura în mod semnificativ comportamentul economic al consumatorilor» înseamnă a folosi o practică comercială pentru a afecta apreciabil abilitatea consumatorului de a lua o decizie în cunoștință de cauză, determinându-l astfel să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o altfel;

[…]

(k) «decizie comercială» înseamnă orice decizie luată de un consumator cu privire la oportunitatea, modalitățile și condițiile cu privire la cumpărarea unui produs, efectuarea unei plăți integrale sau parțiale pentru un produs, păstrarea sau renunțarea la un produs sau exercitarea unui drept contractual în raport cu produsul; o astfel de decizie determină consumatorul să acționeze sau nu;

[…]”

11 Articolul 3 din această directivă prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică practicilor comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori definite la articolul 5, înainte, în timpul și după o tranzacție comercială în legătură cu un produs.

(2) Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului contractual și nici, în special, normelor privind valabilitatea, formarea profesională [a se citi „încheierea”] sau efectele contractelor.

[…]

(4) În cazul în care dispozițiile prezentei directive și alte norme comunitare care reglementează aspecte specifice ale practicilor comerciale neloiale sunt în conflict, normele comunitare prevalează și se aplică respectivelor aspecte specifice.

(5) Pentru o perioadă de șase ani începând de la 12 iunie 2007, statele membre pot continua să aplice dispoziții de drept intern, a căror apropiere este reglementată de prezenta directivă, mai restrictive sau mai riguroase decât dispozițiile prezentei directive și care pun în aplicare directive ce conțin clauze de armonizare minime. Aceste măsuri trebuie să fie esențiale pentru a garanta protecția adecvată a consumatorilor împotriva practicilor comerciale neloiale și trebuie să fie proporționale cu obiectivul a cărui realizare se dorește. […]”

12 Articolul 5 din directiva menționată prevede:

„(1) Se interzic practicile comerciale neloiale.

(2) O practică comerciale este neloială în cazul în care:

(a) este contrară cerințelor diligenței profesionale

și

(b) denaturează sau poate denatura semnificativ comportamentul economic cu privire la un produs al consumatorului mediu la care ajunge sau căruia îi este adresat sau al membrului mediu al unui grup în cazul în care o practică comercială este orientată către un grup particular de consumatori.

(3) Practicile comerciale care pot denatura semnificativ comportamentul economic al unui grup de consumatori identificabil în mod clar deoarece aceștia sunt deosebit de vulnerabili la practica utilizată sau la produsul aferent datorită unei infirmități mintale sau fizice, vârstei sau credulității, într-o situație pe care comerciantul o poate anticipa cu ușurință, se evaluează din perspectiva membrului mediu al grupului. […]

(4) Sunt neloiale în special practicile comerciale care:

(a) sunt înșelătoare în sensul articolelor 6 și 7

sau

(b) sunt agresive în sensul articolelor 8 și 9.

[…]”

13 Conform articolului 6 din aceeași directivă:

„(1) O practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care conține informații false și, în consecință, este mincinoasă sau, în orice alt fel, inclusiv prin prezentarea generală, induce sau poate induce în eroare consumatorul mediu, chiar dacă informația este corectă în fapt, cu privire la unul sau mai multe dintre următoarele elemente și, în oricare dintre situații, determină sau poate determina o decizie comercială pe care consumatorul nu ar fi luat-o în altă situație:

[…]

(d) prețul sau modalitatea de calcul al prețului sau existența unui avantaj specific în ceea ce privește prețul;

[…]”

14 Articolul 7 din Directiva 2005/29 prevede:

„(1) O practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care, analizând faptele și ținând seama de toate caracteristicile și circumstanțele, precum și de limitele proprii mediului de comunicare utilizat, omite o informație semnificativă de care consumatorul mediu are nevoie în contextul respectiv pentru a lua o decizie comercială în cunoștință de cauză și care, în consecință, determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în alte împrejurări.

(2) De asemenea, o practică comercială se consideră omisiune înșelătoare în cazul în care, ținând seama de toate aspectele descrise la alineatul (1), un comerciant disimulează o informație semnificativă prevăzută la alineatul respectiv sau o furnizează într-o manieră neclară, neinteligibilă, ambiguă sau nepotrivită sau dacă nu își declară intenția comercială adevărată în cazul în care aceasta nu reiese deja din context sau în cazul în care, în orice situație, aceasta determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în alte împrejurări.

[…]”

15 Articolul 11 din această directivă prevede:

„(1) Statele membre asigură existența unor mijloace adecvate și eficiente de combatere a practicilor comerciale neloiale pentru a pune în aplicare respectarea dispozițiilor prezentei directive în interesul consumatorilor.

[…]”

16 Conform articolului 13 din directiva menționată:

„Statele membre stabilesc sancțiuni pentru încălcarea dispozițiilor de drept intern adoptate pentru aplicarea prezentei directive și iau măsurile necesare pentru a asigura punerea lor în aplicare. Aceste sancțiuni trebuie să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare.”

Reglementarea națională

17 Articolul 52 din Codul civil slovac prevede:

„1) Prin «contract încheiat cu un consumator» se înțelege orice contract, indiferent de forma juridică, încheiat între un furnizor și un consumator.

2) Clauzele dintr-un contract încheiat cu un consumator, precum și orice altă dispoziție care reglementează un raport juridic în care a intrat un consumator se aplică întotdeauna într-un sens favorabil consumatorului care este parte la contract. Convențiile sau acordurile contractuale distincte al căror conținut sau scop urmăresc să eludeze aceste dispoziții sunt lipsite de validitate.

[…]

4) Prin «consumator» se înțelege orice persoană fizică care, în vederea încheierii și a executării unui contract de consum, nu acționează în cadrul activității sale comerciale sau al unei alte activități economice.”

18 Articolul 53 din acest cod prevede:

„1) Un contract încheiat cu un consumator nu trebuie să cuprindă dispoziții care creează, în defavoarea consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților contractante (clauză abuzivă). Nu este considerată abuzivă o clauză contractuală privind obiectul principal al executării și caracterul adecvat al prețului, dacă această clauză este formulată într-un mod precis, clar și inteligibil sau dacă clauza abuzivă a constituit obiectul unei negocieri individuale.

[…]

4) Sunt considerate clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator în special dispozițiile care:

[…]

k) impun, cu titlu de penalități, consumatorului care nu și-a îndeplinit obligațiile o despăgubire într-un cuantum disproporționat de mare;

[…]

5) Clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator sunt lipsite de validitate.”

19 Articolul 4 din Legea nr. 258/2001 privind creditul de consum prevede:

„1) Contractul de credit de consum trebuie întocmit în scris, sub sancțiunea nulității, iar consumatorul primește un exemplar al acestuia.

2) Contractul de credit de consum trebuie să cuprindă, în plus față de elementele generale,

[…]

j) dobânda anuală efectivă [denumită în continuare «DAE»] și totalul costurilor asociate creditului ce revin consumatorului, calculate pe baza datelor valabile la momentul încheierii contractului;

[…]

În cazul în care contractul de credit de consum nu cuprinde elementele menționate la alineatul 2 [litera] j), creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri.”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

20 Prin acțiunea formulată, reclamanții din acțiunea principală solicită instanței de trimitere să constate nulitatea contractului de credit pe care l-au încheiat cu societatea SOS, instituție nebancară care oferă credite de consum în temeiul unor contracte standardizate. Din decizia de trimitere rezultă că creditul în discuție în cauza principală a fost acordat reclamanților din acțiunea principală la 12 martie 2008.

21 În baza acestui contract, SOS a acordat reclamanților din acțiunea principală un credit în valoare de 150 000 SKK (4 979 de euro), care trebuia rambursat în 32 de rate lunare în cuantum de 6 000 SKK (199 de euro), la care se adăuga a treizeci și treia rată, egală cu însăși valoarea creditului acordat. Reclamanții din acțiunea principală sunt astfel obligați să ramburseze 342 000 SKK (11 352 de euro).

22 DAE a fost stabilită în contractul respectiv la 48,63 %, în condițiile în care, potrivit calculului efectuat de instanța de trimitere, aceasta se ridica de fapt la 58,76 %, deoarece SOS nu a inclus în calculul său costurile aferente creditului acordat.

23 În plus, din decizia de trimitere rezultă că contractul în discuție în cauza principală conține mai multe clauze dezavantajoase pentru reclamanții din acțiunea principală.

24 Instanța de trimitere subliniază că declararea nulității întregului contract de credit pe termen scurt, pronunțată pentru motivul caracterului abuziv al anumitor clauze ale acestuia, ar fi mai avantajoasă pentru reclamanții din acțiunea principală decât menținerea validității clauzelor din contract care nu

sunt abuzive. Astfel, în primul caz, consumatorii vizați ar fi obligați să plătească doar dobânzile de întârziere, la un nivel de 9 %, și nu toate cheltuielile aferente creditului acordat, care ar fi mult mai mari decât aceste dobânzi.

25 Considerând că soluționarea litigiului depinde de interpretarea dispozițiilor relevante de drept al Uniunii, Okresný súd Prešov (Tribunalul Departamental Prešov) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Cadrul protecției consumatorului, potrivit articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 […], permite să se considere, atunci când sunt stipulate clauze contractuale abuzive într-un contract încheiat cu un consumator, că respectivul contract în ansamblul său nu dă naștere unor obligații pentru consumator dacă este mai favorabil pentru acesta?

2) Criteriile care configurează o practică comercială neloială, conform Directivei 2005/29 […], trebuie interpretate în sensul că, dacă operatorul menționează în contract o [DAE] mai mică decât cea reală, se poate reține că un astfel de comportament al operatorului față de consumator reprezintă o practică comercială neloială? Directiva 2005/29 […] permite, în cazul în care se dovedește existența unei practici comerciale neloiale, ca aceasta să influențeze validitatea contractului de credit și realizarea obiectivelor articolului 4 alineatul (1) și ale articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, dacă nulitatea contractului este mai favorabilă pentru consumator?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească, în esență, dacă articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că permite instanțelor naționale să decidă, în cazul în care constată existența clauzelor abuzive într-un contract încheiat între un comerciant și un consumator, că respectivul contract nu creează obligații pentru consumator pentru motivul că este mai avantajos pentru acesta din urmă.

27 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la adeziunea la condițiile redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (a se vedea Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Rec., p. I-10421, punctul 25, Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, Rep., p. I-4713, punctul 22, și Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Rep., p. I-9579, punctul 29).

28 Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 obligă statele membre să prevadă că o clauză abuzivă „nu creează obligații pentru consumator, în condițiile stabilite de legislațiile naționale”. După cum rezultă din jurisprudență, este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (a se vedea Hotărârile Mostaza Claro, punctul 36, și Asturcom Telecomunicaciones, punctul 30, citate anterior, și Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, Rep., p. I-10847, punctul 47).

29 În ceea ce privește efectele unei constatări a caracterului abuziv al clauzelor contractuale asupra validității contractului în cauză, trebuie subliniat că, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) *in fine* din Directiva 93/13, respectivul „contract continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive”.

30 În acest context, instanțele naționale care constată caracterul abuziv al clauzelor contractuale sunt obligate, în temeiul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, pe de o parte, să deducă toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului național pentru a se asigura că respectivele clauze nu creează obligații pentru consumator (a se vedea Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctele 58 și 59, și Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovosť, C-76/10, Rep., p. I-11557, punctul 62) și, pe de altă parte, să aprecieze dacă contractul în cauză poate continua să existe fără clauzele abuzive (a se vedea Ordonanța Pohotovosť, citată anterior, punctul 61).

31 Astfel, după cum rezultă din jurisprudența citată la punctul 28 din prezenta hotărâre și după cum a arătat avocatul general la punctul 63 din concluzii, obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii în cadrul Directivei 93/13 constă în restabilirea echilibrului dintre părți, menținând totodată, în principiu, validitatea întregului contract, iar nu în anularea tuturor contractelor care conțin clauze abuzive.

32 În ceea ce privește criteriile care permit să se aprecieze dacă un contract poate continua să existe efectiv fără clauzele abuzive, trebuie relevat că atât modul de redactare al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, cât și cerințele privind securitatea juridică a activităților economice susțin o abordare obiectivă la interpretarea acestei dispoziții, astfel încât, după cum a arătat avocatul general la punctele 66-68 din concluzii, situația uneia dintre părțile la contract, în speță consumatorul, nu poate fi considerată criteriul determinant care decide soarta viitoare a contractului.

33 Prin urmare, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu poate fi interpretat în sensul că, la aprecierea aspectului dacă un contract care conține una sau mai multe clauze abuzive poate continua să existe fără clauzele menționate, instanța sesizată poate să se întemeieze numai pe caracterul posibil avantajos pentru consumator al anulării respectivului contract în totalitate.

34 Acest aspect fiind stabilit, trebuie, cu toate acestea, să se arate că Directiva 93/13 nu a realizat decât o armonizare parțială și minimală a legislațiilor naționale privind clauzele abuzive, recunoscând totodată statelor membre posibilitatea de a asigura consumatorilor un nivel mai ridicat de protecție decât cel pe care aceasta îl prevede. Astfel, articolul 8 din directiva menționată prevede expres posibilitatea statelor membre de a „adopta sau [de a] menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de […] directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție” (a se vedea Hotărârea din 3 iunie 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, Rep., p. I-4785, punctele 28 și 29).

35 Prin urmare, Directiva 93/13 nu se opune ca un stat membru să prevadă, cu respectarea dreptului Uniunii, o reglementare națională care permite să se declare nulitatea întregului contract încheiat între un comerciant și un consumator și care conține una sau mai multe clauze abuzive atunci când se dovedește că aceasta asigură o protecție mai bună a consumatorului.

36 Având în vedere aceste considerații, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, la aprecierea aspectului dacă un contract încheiat cu un consumator de către un comerciant și care conține una sau mai multe clauze abuzive poate continua să existe fără clauzele menționate, instanța sesizată nu poate să se întemeieze numai pe caracterul posibil avantajos pentru una dintre părți, în speță consumatorul, al anulării respectivului contract în întregime. Cu toate acestea, directiva menționată nu se opune ca un stat membru să prevadă, cu respectarea dreptului Uniunii, că un contract încheiat cu un consumator de către un comerciant și care conține una sau mai multe clauze abuzive este nul în întregime atunci când se dovedește că aceasta asigură o protecție mai bună a consumatorului.

Cu privire la a doua întrebare

37 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă menționarea într-un contract de credit de consum a unei DAE mai mici decât cea reală poate fi considerată o practică comercială neloială, în înțelesul Directivei 2005/29. În cazul unui răspuns

afirmativ la această întrebare, se solicită Curții să se pronunțe cu privire la consecințele care trebuie deduse dintr-o asemenea constatare în scopul aprecierii caracterului abuziv al clauzelor acestui contract, în raport cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și a validității respectivului contract în întregime, în raport cu articolul 6 alineatul (1) din această ultimă directivă.

38 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie mai întâi să se amintească faptul că, utilizând o formulare deosebit de largă, articolul 2 litera (d) din Directiva 2005/29 definește noțiunea „practică comercială” ca fiind „orice acțiune, omisiune, comportament, demers sau comunicare comercială, inclusiv publicitatea și comercializarea, efectuată de un comerciant, în directă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs către consumatori” (a se vedea Hotărârea din 14 ianuarie 2010, Plus Warenhandelsgesellschaft, C-304/08, Rep., p. I-217, punctul 36, și Hotărârea din 9 noiembrie 2010, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, C-540/08, Rep., p. I-10909, punctul 17).

39 În continuare, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29 coroborat cu articolul 2 litera (c) din aceasta, directiva se aplică practicilor comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori, înainte, în timpul sau după o tranzacție comercială în legătură cu orice bun sau serviciu. Conform articolului 5 alineatul (4) din directiva menționată, sunt neloiale în special practicile înșelătoare.

40 În sfârșit, astfel cum rezultă din articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2005/29, o practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care conține informații false și, în consecință, este mincinoasă sau, în orice alt fel, inclusiv prin prezentarea generală, induce sau poate induce în eroare consumatorul mediu cu privire la unul sau mai multe dintre elementele enumerate la acest articol 6 alineatul (1) și, în oricare dintre situații, determină sau poate determina o decizie comercială pe care consumatorul nu ar fi luat-o în altă situație. Printre aspectele care sunt vizate de această dispoziție se numără în special prețul sau modalitatea de calcul al prețului.

41 Or, o practică comercială precum cea în cauză în acțiunea principală, care constă în menționarea într-un contract de credit a unei DAE mai mici decât cea reală, reprezintă o informație falsă cu privire la „costul total al creditului” și, așadar, cu privire la prețul vizat la articolul 6 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2005/29. Din moment ce menționarea unei asemenea DAE determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în altă situație, ceea ce este de competența instanței naționale să verifice, această informație falsă trebuie calificată drept o practică comercială „înșelătoare” în temeiul articolului 6 alineatul (1) din această directivă.

42 Cu privire la efectele acestei constatări asupra aprecierii caracterului abuziv al clauzelor respectivului contract, în raport cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13, trebuie subliniat că această dispoziție definește de o manieră deosebit de largă criteriile care permit să se efectueze o asemenea apreciere, incluzând expres „toate circumstanțele” care însoțesc încheierea contractului în cauză.

43 În aceste condiții, astfel cum a subliniat, în esență, avocatul general la punctul 125 din concluzii, constatarea caracterului neloial al unei practici comerciale reprezintă un element printre altele pe care instanța competentă poate să își întemeieze aprecierea în privința caracterului abuziv al clauzelor dintr-un contract, conform articolului 4 alineatul (1) din Directiva 93/13.

44 Acest element nu este însă de natură să stabilească automat și numai el însuși caracterul abuziv al clauzelor în litigiu. Astfel, este de competența instanței de trimitere să se pronunțe asupra aplicării criteriilor generale prevăzute la articolele 3 și 4 din Directiva 93/13 la o anume clauză, care trebuie examinată în funcție de toate împrejurările proprii cazului în speță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Rec., p. I-3403, punctele 19-22, Hotărârea Pannon GSM, citată anterior, punctele 37-43, Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, citată anterior, punctele 42 și 43, precum și Ordonanța Pohotovosť, citată anterior, punctele 56-60).

45 În ceea ce privește consecințele care trebuie deduse din constatarea potrivit căreia menționarea eronată a DAE reprezintă o practică comercială neloială în scopul aprecierii, în raport cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, a validității întregului contract în cauză, trebuie subliniat că Directiva 2005/29 nu aduce atingere, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din aceasta, dreptului contractual și nici, în special, normelor privind valabilitatea, încheierea sau efectele contractelor.

46 Prin urmare, constatarea caracterului neloial al unei practici comerciale nu are efecte directe în ceea ce privește problema dacă contractul este valid în raport cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13.

47 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că o practică comercială, precum cea în cauză în acțiunea principală, care constă în menționarea într-un contract de credit a unei DAE mai mici decât cea reală trebuie calificată drept „înșelătoare” în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2005/29, întrucât determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în altă situație. Este de competența instanței naționale să verifice dacă aceasta este situația în acțiunea principală. Constatarea caracterului neloial al unei asemenea practici comerciale reprezintă un element printre altele pe care instanța competentă poate să își întemeieze aprecierea, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13, în privința caracterului abuziv al clauzelor contractului referitoare la costul împrumutului acordat consumatorului. Cu toate acestea, o asemenea constatare nu are efecte directe în ceea ce privește aprecierea, în raport cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, a validității contractului de credit încheiat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

48 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că, la aprecierea aspectului dacă un contract încheiat cu un consumator de către un comerciant și care conține una sau mai multe clauze abuzive poate continua să existe fără clauzele menționate, instanța sesizată nu poate să se întemeieze numai pe caracterul posibil avantajos pentru una dintre părți, în speță consumatorul, al anulării respectivului contract în întregime. Cu toate acestea, directiva menționată nu se opune ca un stat membru să prevadă, cu respectarea dreptului Uniunii, că un contract încheiat cu un consumator de către un comerciant și care conține una sau mai multe clauze abuzive este nul în întregime atunci când se dovedește că aceasta asigură o protecție mai bună a consumatorului.**

2) **O practică comercială, precum cea în cauză în acțiunea principală, care constă în menționarea într-un contract de credit a unei dobânzi anuale efective mai mici decât cea reală trebuie calificată drept „înșelătoare” în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”), întrucât determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în altă situație. Este de competența instanței naționale să verifice dacă aceasta este situația în acțiunea principală. Constatarea**

caracterului neloial al unei asemenea practici comerciale reprezintă un element printre altele pe care instanța competentă poate să își întemeieze aprecierea, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13, în privința caracterului abuziv al clauzelor contractului referitoare la costul împrumutului acordat consumatorului. Cu toate acestea, o asemenea constatare nu are efecte directe în ceea ce privește aprecierea, în raport cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, a validității contractului de credit încheiat.

Semnături